

Birshus
Nov. 20, 1994

1) Zikui Get

מלואי אבן (לר' אליהו קלאצקי) סימן כט

רק שלענין יש טקום הצלה מכבלי העינון לפי מה שביארתי בספרי מלואים
ס' צ"ג וס' קכ"ב דהיכו שיש לחאשה אסתלא מבוררת להפקיע שיעבודו מעליה
דתו אינו מספיד כלום בנירושין של האישה ושאיין לו שום תועלת במה שקשורה
בו ושמיא לידי מכשולים היבולת ביד ב"ד לוטר לסופר לכתוב לה נט משום
דשליחותא דבעל קעברו ומשום דכח"ג מוטל היוב על הבעל שינרשנה בעין מ"ט
התוס' נבי חציו שפחה ורלפס"ש האו"ו הלכות פסחים ס' רנ"ד דכשאינו מספיד
משלו סחני מה דהוי זכות לדיריה ואין צריך תורת שליחות ודהנמ דקיי"ל דכל
שאיין הסופר שומע מפי הבעל אינו כותב לשמה שאני היכו דסתמא לנירושין
עומדת דכה"ג סמכי דעתייהו של הסופר וחדדים לכתוב ולחתים לשמה וכמבואר
בספר בית ישראל להנה"צ המניד סקאזיניץ זצ"ל ובח"ס ח"א סי"א וה"ב סמ"ג דמהני
מה שיש אומדנא שהוא זכות הבעל והנה מצד זה כתבתי ע"ד הענונה שהבעל קורם

שו"ת היכל יצחק אבן העזר ב סימן סט

... היוצא מדברינו שאם השליח יגיד בתורת עדות שהפיתקה השניה ניתן לו מיד הבעל או מיד העדים בציווי הבעל, ויעיד על
הלשון שאמר לו הבעל בע"פ, ואם יצטרף הרב הראשי להתיר במקום עיגון כזה אומר אמרו, כדעת הרש"ל ודעמ"ל, אז יהי'
אפשרות להזדקק לסידור גט זה. ובפרט אם נצטרף גם סברת הגאון ר"א קלאצקי בהרבה מספריו דהיכא דידוע לנו שהבעל
רוצה לגרש יש לסדר גט מטעם זכיה.

ואולי נמצא בעירו סופר בשם אברהם יהל רצוי שהסופר הזה יכתוב גט, הגם שאינו בן אברהם, יכול לפרש כמו בניו של אברהם
אבינו, שזה הסימן הישראלי. כתבתי זה לע"ע רק להלכה ולא למעשה להכרעת הרב הראשי שליט"א. שלמה דוד כהנא

2) Birshus vs. Savrai

טעמי המנהגים ומקורי הדינים עניני שבת

· (ר"ד) טעם. שאין מרשין אלא על הפח ואין מסבירין אלא על סוין. לפי שלחם
סוף רשות שאם רוצה שלא לאכול לחם אפי' בשבת רשות בידו
לפיוך נוטל רשות כדי שישכמו כולן דעתן. אצל צנרית המזון וקידוש והצדלס
סכן חוצס אין לריך לומר צנרית אלא סברי מרנן או סברי מורי או רצותי.
כלומר חנו דעתיכס על צנרית כדי לאחז זה ידי חוצתכס. שצלי סלקע אות ק"מ:

ספר נחלת שבעה שטרות סימן יב

ד. (א) וכתב עוד להפסיק בקריאת הכתובה בין ברכת אירוסין לברכת נישואין, ולכך מברכין שתי פעמים בורא פרי הגפן. וכן הוא
בהג"ה באשר"י פרק קמא דכתובות (סימן י"ב). וכן כתב רמ"א א"ע (סימן ס"ב סעיף ט') בשם תוס' ואשר"י. וכתב בשו"ע (סימן
ס"ב שם) דאפילו אם מקדש בשעת החופה מברכין על שני כוסות. וכתב הב"ח באו"ח (סימן קע"ד ס"ק ט') בשם רבינו יוסף הגדול
דבקידוש והבדלה וברכת המזון אע"ג דבית הבליעה פנוי אומרים סברי, כדי שלא לחלק בברכות. וכמו שכתב בהגהות שו"ע (סעיף
ח') שבכל מקום שמברכין על היין משום ברכת היין שבתוך הסעודה אין אומרים ברשות אלא סברי. וכתב דלפי זה אף אם מברכין
ברכת אירוסין וברכת נישואין בחופה לפני בית הכנסת, אומרים סברי מרנן. וכתב שכך נהג הוא על פי רבותיו שנהגו כך. וכל זה
דלא כלבוש (סימן קע"ד סוף סעיף ח') שכתב שלש חלוקות בדבר, בהתחלה כגון קידוש שעדיין בית הבליעה פנוי יאמר ברשות
ולא סברי, ובתוך המזון שאין בית הבליעה פנוי יאמר סברי וברשות, ועל כוס של ברכת המזון יאמר סברי ולא ברשות. וכתב עוד
(שם) וז"ל דלמה לא נאמר אחר שאמר להם סברי רבותי כלומר פנו בית בליעתכם והם עושין כן מפנין בית בליעתם ונוטים אזנם
לשמוע הברכה, למה לא יטול רשות עכ"ל. ולי נראה דלא קשיא מיד, דודאי לפי פירוש הלבוש ז"ל סברי כלומר פנו בית
בליעתכם היה קשה מי נתן לו רשות, ואדרבה היה נראה כאילו מצוה אותם על כך, אבל רמ"א ז"ל (סימן קע"ד סעיף ח') דקדק
וכתב סברי סוברים אתם לצאת בברכה זו, באותו פעם קודם שיתחיל לברך יכולים לפנות בית בליעתם, וגם הוא לשון נטילת
רשות, ששואל אותם אם רוצים לצאת בברכה זו, ואם לא יתנו לו רשות לא יברך. ועל כן פשיטא דסגי בכל מקום בסברי לחוד

שהוא לשון כולל, וגם הלשון סברי נוטה יותר לפירושו רמ"א ז"ל מלפירושו הלבוש ז"ל. גם דעת רבינו יוסף הגדול כן, והב"ח ורבותיו אף הם מחולקים בטעמים עיין שם. מכל מקום לענין הדין הם שוים. ולפי זה אפשר דגם רמ"א מודה דצריך לברך תחת החופה סברי, מכל מקום לא ראיתי ולא שמעתי נוהגין כן בכל מקום בפיהם ובפולין עסטרייך ומערהרין (גם בשאר דוכתי שזכרתי מנהג פולין, אין כונתי על פולין לבד, רק בכללם אלו מדינות שזכרתי מלבד ארץ אשכנז) זולת באשכנז. ואפשר הטעם משום שבעונותינו הרבים בארץ אשכנז אנהנו מועטים, מפוזרים אחד לאחד בית ישראל בעיירות ובכפרים ואין להם מורים, והקטן לאלף רוצה להיות אביר שבאבירים. ועל כן לפחות צריך המסדר קדושין להתרה מרב המדינה, על כן אפשר שמזה נתפשט המנהג ליטול רשות בקהלה אפילו הרב עצמו, ומאחר שצריך לנטילת רשות יאמר סברי ולא ברשות כדעת רמ"א משום לא פלוג, אי נמי שהוא לשון כולל כמו שכתבתי לדעת רמ"א. אבל בפולין בכל קהלה הרב עצמו מסדר קדושין ומתחלה נתמנה על כך אין צריך לנטילת רשות, על כן גם סברי אין צריך לומר, דאם היה אומר סברי היה נוטל רשות והוא אין צריך לנטילת רשות ומה שנהג הב"ח על פי רבותיו לומר סברי, נראה לי משום שרבו היה הרב הגדול מהר"ר הירש שור ז"ל שהיה תלמיד רמ"א ז"ל ורבו של הב"ח ז"ל, וכמדומה לי שהיה מבני אשכנז, כי כמדומה לי שהוא מוהר"ר הירש מלזושר שזכר בתשובת רמ"א כמה פעמים (סימן ל"ח, סימן מ'). ועל כן נהג הוא ז"ל כמנהג מדינתו ואחריו נהג הגאון הב"ח ז"ל תלמידו.

(ב) ועל כן נראה לי באותן מקומות שנוהגין לברך סברי בשעת החופה, דאף אם אחד מברך ברכת אירוסין ונשואין, צריך המברך לומר סברי לברכת נשואין אף אם כבר אמר סברי לברכת אירוסין, דמצוה אחריתי היא זו, וכל שכן הוא, שהרי ברכת אירוסין אין צריך כוס רק שהעם נהגו כך אבל לא מדינא, כמו שכתב הטור (בסימן ס"ב סעיף א') דאם אין יין ויש שם שכר אין צריך לברך על שכר. ועיין דרישה סימן ל"ד (פרישה ס"ק ד') וסימן ס"ב (ס"ק ה'). משא"כ ברכת נשואין דלא סגי בלא כוס, ואם אין שם יין צריך לברך על שכר, ואם כן מכל שכן דצריך לחזור וליטול רשות.

(ג) אבל לסברת מהר"י הגדול שהביא הב"ח ז"ל הסברא הוא להיפוך, שכתב מסברין על היין ומרשין על הפת, וכתב הטעם דלחם ובשר אם ירצה שלא יאכל הרשות בידו לפיכך נוטל רשות כדי שיסכימו כולם אבל קידוש והבדלה וברכת המזון שהיא טעונה כוס לשם מצוה, אין צריך ליטול רשות אלא יאמר סברי רבנן, כלומר תנו דעתכם על הברכה לצאת בה, עכ"ל. ואם כן לפי דבריו בברכת אירוסין צריך ליטול רשות ולא בברכת נישואין. ואין אני כמשיב על דברי הגדול הנ"ל אך הסברא הוא בהיפוך, אם הוא בדבר הרשות כגון לאכול אין צריך לנטילת רשות דלא יהא שאינו אוכל כלל, משא"כ בדבר שהוא חובה דלא סגי דלא מברך צריך ליטול רשות, דאף אם הוא מחוייב בברכה מכל מקום גם האחרים חייבים בברכה זו ומי נתן רשות לה. וסברא זו מצינו לענין יעלה ויבא בראש חודש, דאם שכח ולא התפלל יעלה ויבא צריך לחזור, דלא סגי דלא יתפלל ועל כן צריך להתפלל כתיקונן, ואם שכח יעלה ויבא בברכת המזון אין צריך לחזור ולברך ברכת המזון, דסגי דלא אכל פת ועל כן אין צריך לחזור דלא יהא שלא אכל כלל. וכן לענין רצה בשבת בברכת המזון. ועיין באו"ח סימן קכ"ו וסימן קכ"ז. וכתב בסימן קפ"ז (סעיף ד') לענין חנוכה ופורים דאין מחזירין אותו, ואע"פ כן כתב הב"ח בסימן תר"ע (סוף ס"ק ד') באו"ח דאם שכח על הנסים בחנוכה בברכת המזון דמחזירין אותו, וכתב הטעם משום דלא קיי"ל כמהר"ם רק הם סעודת מצוה, וא"כ לא סגי דלא אכל פת. ולענין פורים כתב רש"ל בתשובה (סימן מ"ח) דאם שכח על הנסים מחזירין אותו משום שהוא יל"ט ולא סגי דלא אכל פת, ונהי דלא ברור לי אי הלכתא כוותיהו בהא, מכל מקום הסברא היא נכונה ואמת במקום שהוא שייך, דהיינו במקום שמחוייב לאכול פת לכולי עלמא כגון בשבת, וא"כ הכי נמי כן במקום שהברכה היא רשות אין צריך לנטילת רשות דלא יהא שאינו מברך כלל, ובמקום שהוא חובה צריך לנטילת רשות. ואפשר שמהר"י הגדול לא איירי רק בברכה שהוא מחוייב בה ואין אחרים חייבים בה, כגון בקידוש והבדלה שהם כבר יצאו, ועל כן הוא מחוייב באותה ברכה ואין אחרים חייבין בה על כן אין צריך לנטילת רשות מהם אבל במקום שהוא מברך וגם אחרים חייבין באותה ברכה צריך ליטול רשות כי מי נתן רשות לזה לברך, ובהא אפשר דמודה מהר"י הגדול. ולכן נראה לומר סברי על ברכת נשואין. אכן אין אני סומך על דעתי כלל ח"ו אם הם נגד דברי הגדול, ומכל שכן שאין עלי אחריות אחרים, אף כי אינו מעלה ואינו מוריד שלא יצא מזה מכשלות איסור. ומי שכחו יפה יקרב ויבחר.

משנה ברורה סימן קעז ס"ק מו

כל מקום וכו' - ר"ל כשאחד מוציא חבירו כמו קידוש והבדלה וכו'. ובחופה וברית מילה שאין נוהגין לומר סברי כלל הוא משום דרק במקום שצריך לנטילת רשות אומרים על היין סברי במקום רשות אבל בחופה ומילה שאין נוטלין רשות אין לומר סברי כלל

אשרה אל חק אשר דעי למרחק בעיני המעשה שאירע באיזה ההלכה בתולה שעיברה ותבעה לאלמן לאמר לאלה אני הרה ועענה שהבטיח לה בפתוי דברי רבנן שישאלה ויקדשה והרב אב"ד דלשם פסק כדית כמי"ש הריב"ש שישבע נדה והאלמן עשה שידך אחר ובאשר שהרב עם קפ"ו ראו קלת אמתלא גורו ואמרו שלא יקדש האחרת עד שיקיים הפסק שבעה כ"ל והוא לא כן עשה. עוד גור הרב על אבי המשודכת שלא יעשה נשואין עד שיקיים החתן הפסק ג"כ אשם אילו לשמוע בגזירת חכמים וחד מן מלומדי למד להוא"ל לא הקדאחר כו' וסידר קידושין וראיתי שהתרו בו בחרמות ושמחות אשר לואת יחרד איש ויתר ממקום איה זאת כשמעי חסמר שערות ראשי החותני הסבך ופלות וארכבותי דא לרא נקטן מי הוא זה ואיזה שעלה לנשכו לכלתי שומע לגזירת נח"ש שאין זה כי אם רע לב סולכי' בשרירות לבס לאמר מי ארון לנו ולא אדוני' לאלה ליה כליקתני רוח בעטי קא קאיתי בראותי עטרת התורה חוללה הנבזה השפלה ותפארת חכמים כעפר סללה פקה פללה. וכיוצא ועד כי אני יודע באיזה מקומן היתה כואת לא זה המקו' ולא זה העיר כי העלמו ממני. וראיתי העתה מני"ק הגאון יעקב אב"ד מבר"מ מק"ק מיץ דבריו דברי חן אמני בריש דבריו קנת לפסק שכתב ראו' מגמי' קידושין דף ו' אר"י אמר שמואל כל שאינו יודע בעיב גיטין וקידושין פי' רש"י שלא להיות דיין וכתב מר יעקב גאון הכ"ל דה"ס שלא לסדר קידושין עכ"ל :

כר זה כתבתי לאילוף מלכן של העולה על רוחם לבעל הקדושין אמנם אם אדם יעלה על רוחו לסדר קידושין בלתי רשות והדמי' האב"ד הקהלה או למדינה העולה על רוחו הו' לא תהי' כואת בישראל וכבר קמו רבנים על הא מילתא ולבאו בגדי נקם להניף ולהריק חרב מנגדה החרם תהיימו ויר גה וכו' גאווה ארץ קבלה שיהיה מרבני לרפת קבלו מן ר' א"ת שגור ואמר לכל יסדר קדושין כי אם שנבחר לרב בקהלה או ינדינה ומי משלחי עקלצן נחש בריח יריע חף ילריח יתן ריח הפה ויעבר על אלה מותרם הוא מכה' ומפי כתב' מאמר קדישין ופשיעא הנייה ופרישן :

ומעולם לא שמענו שעבר בה אדם ומימיו לא שיל"ס בה אדם. והוא גברא המקדש אינו בחיבת הקודש והמסד' פרץ גדר תלמיח לו קוד ודבר' לא לתם הך אנל עורב ודור' ואפי הכלה להסקות בום התעלה לא יבא בחילה. והקראתי' לסעודת מריג' בתרועה עליהם לרעם. ועל השלשה חנפצי המסדר והמקדש ואפי הכלה לנתוח אוחס על העמוד ולתחו לנו במאה עובלי דברי רב גוברין יבואין להאכילם גמלי רחמים בשתקות וחרמי' בקול רמים בחוליות וברמי' כרס עין גדויגיד וסו' למען ידעו כי יש אליהם וסופאים בארץ' והמקדש שהיה עשה ולא קיים השסק ואם יאמר גוד ירו גשו' לקיים הפסק הכל יפלה פיו כי איה אף אם יודה שהתקבר ע"ע א"א לי ישא ב' נס' מחרס ר"ב וערתיות הני לרבר בשפת יתר למען לא יפחד ח'ו גרון של חכמים וריקי המוח וקלי הדעת ילכו בלי תורת' לסדר קדושין מפי תפלת וספורים אשר לא ידעו ולא יבינו אשר בעו"ה הרבה יסול וקטינו' בשלשי דגלמי' מכרו בקול ענות וקול גבורה אלו השלשה מותרתן ומזדיין עד אשר יקבעו דינא רב' מן כבוד אב"ד שלהם בצירוף קליט' פ"ו יל"ו כ"ד לכבוד התורה. השלש שלל ראה אורה עמר ואשר נמשל לכן כפר.

יחזקאל בית קצנאל פויגין :

ספר המקנה קונטרס אחרון הלכות קידושין סימן כח סעיף כא

שם קהל שעשה תקו' וכו'. ואף דבש"ס בריש כתובות ובגיטין דף ל"ג אמרינן כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכתבו תוס' לכך נהגו לומר כדת עשה וישראל י"ל דזה שייך דוק' בתקנת' דרבנן אבל בהסכמת הקהל י"ל דלאו אדעתא דידהו מקדש אך כבר כתבנו בחידושי כתובות דבאמת הטעם הוא משום הפקר ב"ד הפקר. וכדאמרי' ביבמות ובב"ב הוא עשה שלא כהוגן וכו' ואפקעינהו לקידושין אבל בכתובות ובגיטין מיירי לענין ביטול גט דלא שייך הפקר הקידושין למפרע ל"ל אדעתיה דרבנן מקדש והא דאמר אפקעינהו רבנן לקידושין היינו דהתקינו שכל המקדש יקדש על דעתא דרבנן ואם לא קדש על דעתם עבר על תפי' ועש' שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושין וממיל' כל מקדש לריך לקדש על דעתא דרבנן אבל הכא תקנות הקהל הית' להסיר המכשול להבא שפיר יכולין לתקן שכל שיעש' שלא כתקנתן הית' המעות הפקר אלא שרבו דעת הרב' פוסקים דאין כח ביד הקהל להפקיר מעות יחיד לפיכך כתב דלריכ' גט :